

מאויב לאוהב

לערביי ישראל יש סיבות טובות להעדיף את הזהות הישראלית על פני זהויות לאומיות אחרות. הגדרה זהותית שלא על בסיס טריטוריאלי ועידוד הציבור הערבי בארץ לאמץ את הזהות הזו, הם מפתח ליצירת מדינה אחת בין הירדן לים

אילון ירדן

זהותית כבמכשיר מדיני אינו דבר חדש. החידוש המוצע כאן הוא בשרדוג כלי זה ובהפיכתו למדיניות רשמית של ישראל.

כדי לבצע את שינוי הזהות המוצע כאן, עלינו לפתות את תושביה דוברי הערבית של הארץ לשני מהלכים עוקבים: (א) להעדיף קריטריונים מודרניים של השתייכות, המבוססים על זהות טריטוריאלית וגנטית, על פני קריטריונים של שייכות לשוניית-דתית; (ב) לסייע להם לרכוש אותה על ידי שורת צעדים כגון שליטה בשפה העברית, הכרת המורשת

הארץ ישראלית וכדומה. רבים מהצעירים דוברי הערבית בגבולות הקו הירוק כבר נקטו צעדים כאלו, אף אם אינם מודעים למשמעות ההיסטורית של מעשיהם.

תוכנית ההתחברות

תוכנית "ההתחברות הישראלית על יסוד הטרינספורמציה" היא תוכנית שלבים ישראלית – משקל-נגד לתוכנית השלבים של אויבי ישראל. תוכנית שלבים ישראלית תתבסס לא על מאבק מוויזן בנוסח אש"ף או חמאס, אלא על מאבק רוחני וזהותי. את המאבק על נפשותיהם של תושבי הארץ דוברי הערבית צריך לנהל במסגרת כללי המשחק הפוליטיים של מפלגות ותקשורת. מאבק מעין זה מתנהל במסגרת תרבות פוליטית מסוימת, אלא שבגבולות הקו הירוק חיה ותוססת חברה ליברלית-דמוקרטית, ואילו מעבר להם – חברה העושה את צעדיה הראשונים בלבד בכיוון זה. בתוך גבולות הקו הירוק נדרש להקים תנועה חדשה, שתרים את דגל הזהות הישראלית המאוחדת ותיאבק על נפשותיהם של אורחי ישראל, יהודים ולא-יהודים כאחד. לעומת זאת, בשטחים שמעבר לקו הירוק יש לכוון תחילה דמוקרטיה ליברלית, שתאפשר לנהל את המאבק בדרכים דמוקרטיות.

תוכנית השלבים הישראלית מבוססת לא רק על פנייה לקהלי יעד שונים, אלא אף על שימוש בשני כלים שונים: הכלי הראשון משפטי – יצירת מסגרת מדינית חדשה; הכלי השני חינוכי-פסיכולוגי – רכישת זהות חדשה. בשלב הראשון יושלם האיחוד המדיני של הארץ על ידי סיפוח יהודה ושומרון. בשלב השני תיתווסף לאיחוד המדיני גם האחדת הזהות, שרק היא יוצרת את הדבק המלכד האמיתי. רק טיפול משולב בזכות ובוהות עשוי לתת מענה שלם לבעיית ארץ ישראל. שני כלים אלה שונים זה מזה לא רק באופיים, אלא אף במשכי הזמן השונים שלהם. אחדות מדינית ניתן להשיג בהינף קולמוס של שלטון ריבוני, בהחלטת כנסת של שעה אחת. לעומת זאת, אחדות רוחנית היא תוצאה של תהליך חינוכי ממושך והדרגתי, לאורך שנים רבות, המחולל שינוי עמוק בלב וברוח כאחד.

עם אחד - שפה אחת

מאחר שהשגת זהות ישראלית משותפת היא תהליך ארוך וממושך, הרי שבתקופת הביניים עד להשגתה יידרשו הסדרי הגנה משפטיים, שאותם ניתן לכוון רק במסגרת חוקתית. לכן, במקביל לסיפוח המדיני יהיה על ישראל לחוקק חוק יסוד שייקרא "חוק יסוד: זהות המדינה ותושביה".

מטרתו תהא להגן על מדינת ישראל המאוחדת מפני השתלטות של זהות ערבית ו/או מוסלמית עוינת. הסדרי הגנה משפטיים יהיו נחוצים רק כל עוד לא הושלמה מהפכת הזהות המוצעת כאן.

במסגרת חוק יסוד זה יוגדרו המרכיבים ההכרחיים לשמירת זהותה הישראלית של המדינה, והם ישווינו על ידי קביעת רוב מיוחס שבלעדיו לא ניתן יהיה לשנותם. בין השאר יופיעו בו הסעיפים הבאים: שם הארץ והמדינה, בירת המדינה, הנאמנות לארץ ולמדינה, לשון המדינה, מערכת החינוך של המדינה ותוכני היסוד שלה, המשטר במדינה ויחסי הדת והמדינה.

כדי להבטיח את הצלחת תוכנית ההתחברות יהיה צורך להקים בצד משרד הקליטה הקיים משרד קליטה נוסף ושונה, שקלה היעד שלו יהיה תושביה הלא-יהודים דוברי הערבית של הארץ. ●

חזן שתי המדינות הוא מסקנה הגיונית מההנחה שזהותם הערבית-פלשתנית של תושבי הארץ דוברי הערבית היא נצחית ובלתי משתנה. מסיבה זו אנו מתקשים להיפרד ממנו, חרף האסונות שהוא ממיט עלינו.

לעומת זאת, התפיסה שאציג כאן, שניתן לכנותה בשם "התפיסה הטרינספורמטיבית" גורסת כי זהות קיבוצית אינה נתון סטטי אלא דינמי. תהליכים של שינויי זהות מתרחשים כל העת, גם בלא שנהיה מודעים לכך. כך במהלך כל ההיסטוריה, וקל וחומר בעת החדשה, משעה שקצב התהליכים ההיסטוריים הואץ במידה ניכרת. טרינספורמציה זהותית מתרחשת כל העת, והשאלה היא רק איזה רפוס של זהות ינצח.

מקור גנטי משותף

תנאי מוקדם ליצירת זהות ישראלית בקרב הציבור הערבי בארץ ישראל, הוא אימוץ רפוס הזהות התקני בעולם המודרני, המגדיר "לאום" ו"לאומיות" במונחים טריטוריאליים. משמע, עליהם להתנתק ממערכת המונחים הערבית-אסלאמית המסורתית, שרפוס זה וד לה. הצעד המשלים הוא רכישת זהות טריטוריאלית ארץ ישראלית.

אולם מדוע שיעשו כן? האדם הוא יצור שמרן במהותו ואין הוא נוטה לשנות הרגלים, אלא אם כן כופים עליו להשתנות או מפתים אותו לעשות זאת. במשטר דמוקרטי הכפייה היא בלתי לגיטימית. לכן, כדי שירצו להתחבר אלינו על בסיס זהותנו – עלינו לשכנע אותם שצדד כזה כדאי להם, אף אם כרוך הוא בקשיים לא מעטים. שינוי זהות הוא סוג של הגירה – ויתור על מה שהיה מוכר עד כה לטובת דבר חדש, בלתי ידוע ובלתי ודאי. בדומה להגירה, גם שינוי זהות מעורר קושי רב מאוד ברור הראשון. הורד שלאחר מכן פחות מודע לייסורים שבהם התייסרו הוריו, וההורות הבאים כבר נולדים לתוך הזהות החדשה, והיא טבעית בעבורם כמו נופי סביבתם הגיאוגרפית.

דרך אחת למשוך את לבם להצטרף אלינו, היא להצביע על המקור הגנטי המשותף לנו ולהם. מחקרים מודרניים בתחומים רבים מצביעים על קרבת דם מדרגה ראשונה בינינו ובינם. אף שהדבר נשמע חזוי, תושבי הארץ דוברי הערבית (בעיקר ביו"ש ובגליל) הם ברובם מוצע ישראל ולא מוצע ישמעאל. למרות הקושי הנפשי הכרוך בכך גם עבורנו, המודעות לקרבת הדם עשויה לקרב בינינו.

יש לנו מה להציע

אך ברור שלא די בהצגת מאלפות על היסטוריה גנטית משותפת. ליהודים יש הרבה מה להציע לאחיהם דוברי הערבית, בין שהם מוסלמים או נוצרים על פי דתם. ניתן להציע להם לחלוק בהון הלאומי שיצר העם היהודי לדורותיו, ובמורשת ארץ ישראל המפוארת. ניתן לשתף אותם גם בהון הכלכלי של מדינת ישראל ובוה של יהודי העולם.

מהי החלופה שיכול להציע להם הזרם הפאן-ערבי? לא כלום כמעט. התרבות בשפה הערבית (שעיקרה דתית) היא עשירה, אך זו תרבות שלא נוצרה על ידם ובארצם – אלא על ידי זרים שפעלו במרכזי השלטון המזרח תיכוניים (בדמשק, בקהיר, בבגדד ועוד) ובספרד (וחלק מיוצריה לא היו מוסלמים, אלא נוצרים ויהודים). בכל מקרה, בארץ ישראל לא נוצרה שום יצירה חשובה בשפה הערבית במשך כל תקופת הכיבוש הערבי-מוסלמי. מעבר לפן התרבותי המובהק, אימוץ הערבית פירושו נחשלות, עוני וטוטליטריות. הזרם הפאן-אסלאמי גם הוא לא מציע להם יותר מכך.

ומה יכול להציע להם הזרם הטריטוריאלי בגרסתו הפלשתנית? עוד הרבה פחות מכך. הוא מציע להם להיות עוד אחד מאותם עשרות עמים צעירים שזה עתה נולדו בעולם השלישי, נטולי כל זיכרון היסטורי והון קיבוצי אמיתי. אין זה מקרה שמאז שכוננה הרשות הפלשתנית היא מתקשה ללמד את ההיסטוריה הטריטוריאלית של עמה מבלי שתזדקק לשור מאסיבי של אוצרות עם ישראל. כל מה שהיסטוריה אצלם הינו למעשה ישראל-יהודי – באשר אין לארץ הזו היסטוריה לאומית, אלא ישראלית.

שיבה לזהות הראשונית

ההכרעה בסוגיית הזהות היא אישית, לא קיבוצית. אף שאין אדם בוחר לאיזו קבוצה אתנית להיוולד, הרי שבהגיעו לבגרות פתוחה בפניו האפשרות לדבוק בזהות שלתוכה נולד או לבחור בזהות חדשה, אם זו מועדפת עליו. ההכרעה היא אישית, אך אין פירוש הדבר שלא ניתן להשפיע עליה. זהות אישית מתעצבת כתוצאה מרגש, מאינטרס, מרצון השתייכות ומאקלים חברתי-תרבותי כללי.

התחברות הערבים אלינו, על בסיס הזהות שלנו, תלויה לא רק במה שיעשו הם אלא גם במה שנעשה אנחנו, הן כאזרחים והן כמדינה. עד כה לא ניסתה ישראל להשפיע על זהותם הלאומית של אזרחיה הערבים, באשר מהלך מעין זה נתפס כפגיעה בעקרונות הדמוקרטיה הליברלית. למרות זאת, לרבות מהפעולות שנקטה, במישרין או בעקיפין, הייתה השפעה על זהותם. כבר היום מוכנים צעירים רבים בקרב תושבי הארץ דוברי הערבית לוותר על זהותם הערבית במטרה להשתלב בחברה הישראלית, דבר המשתקף בין השאר בהחלפת שמותיהם הערביים בשמות עבריים. השימוש בטרינספורמציה

רבים מהצעירים דוברי הערבית בגבולות הקו הירוק כבר נקטו צעדים לשינוי זהותם הלאומית, אף אם הם אינם מודעים למשמעות ההיסטורית של מעשיהם